

บทบรรณาธิการ

คำถาม สัญญาจะซื้อขายห้องชุดมีข้อตกลงว่า ในกรณีที่ผู้ซื้อผิดสัญญาผู้ขายมีสิทธิบอกเลิกสัญญา และริบเงินทั้งหมดที่ผู้ซื้อชำระไปแล้วรวมเงินมัดจำเท่ากับร้อยละ ๔๐ ของอาคารชุดนั้น หากผู้ซื้อผิดสัญญา ข้อตกลงดังกล่าว จะถือว่าเป็นเบี้ยปรับ ซึ่งศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจลดลงหรือไม่

คำตอบ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๘๘๗/๒๕๕๔ เมื่อโจทก์เป็นฝ่ายผิดสัญญาและจำเลยบอกเลิกสัญญาแล้ว สัญญาจะซื้อจะขายห้องชุดเป็นอันเลิกกัน จำเลยมีสิทธิริบเงินมัดจำจำนวน ๒๕๐,๐๐๐ บาท ได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๓๗๘ (๒) และคู่สัญญาแต่ละฝ่ายจำต้องให้อีกฝ่ายหนึ่งได้กลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิม ส่วนเงินอันจะต้องใช้คืนแก่กันให้บวกดอกเบี้ยเข้าด้วยคิดแต่เวลาที่ได้รับไว้ตามมาตรา ๓๙๑ วรรคหนึ่งและวรรคสอง ทั้งฝ่ายที่บอกเลิกสัญญายังมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตามมาตรา ๓๙๑ วรรคสี่ การที่โจทก์และจำเลยตกลงกันตามสัญญาจะซื้อจะขายห้องชุดว่าในกรณีที่โจทก์ผู้ซื้อผิดสัญญา จำเลยผู้ขายมีสิทธิบอกเลิกสัญญาและริบเงินทั้งหมดที่โจทก์ชำระไปแล้วรวมเงินมัดจำเท่ากับร้อยละ ๔๐ ของอาคารชุดเป็นเงิน ๔,๘๑๒,๐๘๐ บาท จึงเป็นข้อตกลงอันมีลักษณะเป็นการกำหนดค่าเสียหายไว้ล่วงหน้าเป็นเบี้ยปรับ เมื่อโจทก์ไม่ชำระหนี้หรือไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องสมควรดังที่ ป.พ.พ. บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๗๙ ถึงมาตรา ๓๘๑ และถ้าเบี้ยปรับสูงเกินส่วนศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจลดลงให้เหลือเป็นจำนวนพอสมควรได้ตามมาตรา ๓๘๓ วรรคหนึ่ง เมื่อจำเลยมิได้นำสืบให้เห็นว่าการที่โจทก์ผิดสัญญาไม่ชำระราคาส่วนที่เหลือและรับโอนกรรมสิทธิ์ห้องชุดจากจำเลย ทำให้จำเลยได้รับความเสียหายอย่างอื่นมากนักน้อยเพียงใด นอกไปจากขาดผลประโยชน์ที่ควรได้รับจากเงินจำนวนเท่ากับราคาห้องชุดส่วนที่เหลือ และมีเหตุผลให้เชื่อว่าการที่สัญญาเลิกกัน จำเลยสามารถขายห้องชุดดังกล่าวให้แก่ผู้ซื้อรายใหม่ในราคาที่ไม่น่าจะต่ำกว่าราคาที่ขายให้แก่โจทก์ เมื่อพิจารณาถึงทางได้เสียของจำเลยทุกอย่างอันชอบด้วยกฎหมายแล้ว ที่ศาลอุทธรณ์ใช้ดุลพินิจลดเบี้ยปรับลงเหลือเป็นจำนวน ๒,๕๖๒,๐๘๐ บาท โดยไม่รวมมัดจำ ๒๕๐,๐๐๐ บาท จึงยังสูงเกินส่วน ศาลฎีกาจึงเห็นสมควรลดเบี้ยปรับลงเหลือเป็นเงิน ๙๖๐,๐๐๐ บาท จำเลยจึงต้องคืนเงินที่รับไว้แก่โจทก์จำนวน ๓,๖๐๒,๐๘๐ บาท ส่วนปัญหาเรื่องดอกเบี้ยนั้น การที่จำเลยริบเงินที่โจทก์ชำระไปทั้งหมดไว้เป็นการใช้สิทธิตามข้อตกลงในสัญญาโดยชอบ เมื่อศาลพิพากษาให้ลดเบี้ยปรับลงตาม ป.พ.พ. มาตรา ๓๘๓ วรรคหนึ่ง เป็นผลให้จำเลยต้องคืนเบี้ยปรับบางส่วนให้แก่โจทก์ โจทก์จึงไม่มีสิทธิได้ดอกเบี้ยจากเบี้ยปรับที่ได้รับคืนเพราะเป็นฝ่ายผิดสัญญา

คำถาม เงินดาวน์ที่ชำระในวันทำสัญญา เงินดาวน์ที่ชำระภายหลังอีก ๑ งวด ซึ่งตามสัญญาระบุให้ถือเป็นมัดจำ หากผู้ซื้อเป็นผู้ผิดสัญญา ผู้ขายมีสิทธิรับโดยถือว่าเงินดังกล่าวเป็นมัดจำหรือไม่

คำตอบ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๑๗๕/๒๕๕๔ โจทก์ไม่ชำระราคาที่ดินให้แก่จำเลยทั้งสอง ตามสัญญา โจทก์จึงเป็นผู้ผิดสัญญา การที่โจทก์บอกเลิกสัญญาแก่จำเลยทั้งสองและให้จำเลยทั้งสองคืนเงินที่ได้ชำระไปแล้ว ส่วนจำเลยทั้งสองขอใช้สิทธิรับเงินมัดจำตามข้อตกลงในสัญญา ถือได้ว่าเป็นการตกลงเลิกสัญญากับโจทก์โดยปริยายแล้ว แม้ตามสัญญาจะชื่อจะขายที่ดินจะมีข้อตกลงกัน ให้ถือเงินดาวน์เป็นเงินมัดจำ และหากโจทก์ผิดสัญญายอมให้รับเงินมัดจำ แต่ได้ความว่าในวันทำสัญญาโจทก์ชำระเงินดาวน์ให้จำเลยทั้งสองเพียง ๓๔๐,๐๐๐ บาท เงินจำนวนดังกล่าวจึงเป็นทรัพย์สินที่โจทก์ได้ให้แก่จำเลยทั้งสองในวันทำสัญญาเพื่อเป็นการชำระหนี้บางส่วนและเป็นประกันการที่จะปฏิบัติตามสัญญาถือเป็นมัดจำ ส่วนเงินดาวน์ที่โจทก์ชำระในภายหลังอีก ๑ งวด แม้ตามสัญญาจะระบุให้ถือเป็นมัดจำก็ไม่ใช่มัดจำตามความหมายแห่ง ป.พ.พ. มาตรา ๓๗๗ แต่เป็นเพียงการชำระค่าที่ดินบางส่วน เมื่อโจทก์เป็นฝ่ายผิดสัญญาและจำเลยทั้งสองได้บอกเลิกสัญญาแก่โจทก์แล้ว สัญญาจะชื่อจะขายที่ดินดังกล่าวจึงเป็นอันเลิกกัน จำเลยทั้งสองจึงมีสิทธิรับมัดจำจำนวน ๓๔๐,๐๐๐ บาท ได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๓๗๘ (๒) ส่วนเงินดาวน์ที่โจทก์ชำระในภายหลังอีก ๑ งวด ซึ่งถือเป็นการชำระราคาที่ดินบางส่วนนั้น จำเลยทั้งสองต้องให้โจทก์ได้กลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิมตาม ป.พ.พ. มาตรา ๓๗๑ วรรคหนึ่ง แต่การที่โจทก์และจำเลยทั้งสองตกลงกันให้จำเลยทั้งสองรับเงินดาวน์ดังกล่าวได้หากโจทก์ผิดสัญญา ข้อตกลงดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นเบี้ยปรับที่กำหนดเป็นจำนวนเงินตาม ป.พ.พ. มาตรา ๓๗๙ ซึ่งหากเบี้ยปรับสูงเกินส่วน ศาลก็มีอำนาจปรับลดลงให้เหลือเป็นจำนวนที่พอสมควร ได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๓๘๓ วรรคหนึ่ง

คำถาม ผู้รับเหมาก่อสร้างอาคารโอนสิทธิการรับเงินตามสัญญาจ้างให้แก่ผู้รับโอน และได้แจ้งให้ผู้ว่าจ้างทราบแล้ว และผู้ว่าจ้างได้จ่ายเงินค่างวดตามสัญญาจ้างให้ผู้รับโอนแล้วบางส่วน ดังนี้ ผู้รับเหมาก่อสร้างอาคารจะขอให้ผู้ว่าจ้างระงับการจ่ายเงินแก่ผู้รับโอนได้หรือไม่

คำตอบ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๖๑๖/๒๕๕๕ จำเลยที่ ๑ เป็นลูกหนี้เงินกู้โจทก์และขอให้โจทก์ติดต่อธนาคารเพื่อให้ธนาคารออกหนังสือค้ำประกันให้แก่จำเลยที่ ๑ โดยเริ่มกู้ครั้งแรกเมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๓๘ เดือนกันยายน ๒๕๓๘ จำเลยที่ ๑ ทำสัญญารับเหมาก่อสร้างอาคารหอพักนักเรียนพร้อมครุภัณฑ์ ๒ หลัง กับอาคารศูนย์กิจกรรมนิสิต

นักศึกษาพร้อมครุภัณฑ์ ๒ หลัง ให้แก่จำเลยที่ ๔ โดยโอนสิทธิการรับเงินตามสัญญาจ้างทั้งสองฉบับดังกล่าวให้แก่โจทก์ตามสัญญาโอนสิทธิการรับเงินที่จำเลยที่ ๑ ทำกับโจทก์ซึ่งโจทก์ได้แจ้งให้จำเลยที่ ๔ ทราบแล้ว ตามหนังสือของโจทก์ หลังจากได้หนังสือแจ้งจากโจทก์แล้ว จำเลยที่ ๔ จ่ายเงินค่างวดตามสัญญาจ้างให้โจทก์บางส่วนต่อมาจำเลยที่ ๑ แจ้งให้จำเลยที่ ๔ ระวังการจ่ายเงินให้แก่โจทก์ด้วยเหตุผลว่า โจทก์ปิดกิจการโดยคำสั่งของธนาคารแห่งประเทศไทยตามสำเนาหนังสือของจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๔ จึงไม่จ่ายเงินค่างวดที่เหลือให้โจทก์ โจทก์มีหนังสือแจ้งยืนยันไปยังจำเลยที่ ๔ ว่า แม้โจทก์จะได้รับคำสั่งให้หยุดกิจการจากองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน แต่โจทก์ก็ยังมีอำนาจรับชำระหนี้จากลูกหนี้ได้ตามสำเนาหนังสือของโจทก์ จำเลยที่ ๔ ได้รับหนังสือดังกล่าวแล้วยังคงไม่ชำระเงินให้แก่โจทก์ตามขอ แต่ได้ชำระให้แก่จำเลยที่ ๑ จนครบตามสัญญาจ้าง

มีปัญหาต้องวินิจฉัยตามฎีกาของจำเลยที่ ๔ ประการแรกว่าการที่จำเลยที่ ๑ แจ้งให้จำเลยที่ ๔ ระวังการจ่ายเงินให้แก่โจทก์นั้นมีผลให้จำเลยที่ ๔ หลุดพ้นความผูกพันที่จะต้องจ่ายเงินค่างวดให้แก่โจทก์ต่อไปหรือไม่

เห็นว่า การตกลงระหว่างจำเลยที่ ๑ กับจำเลยที่ ๔ ให้จำเลยที่ ๔ จ่ายเงินค่าก่อสร้างตามสัญญาจ้างทั้งสองฉบับให้แก่โจทก์ผู้เป็นเจ้าของจำเลยที่ ๑ นั้น นอกจากเป็นการโอนสิทธิเรียกร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๐๖ วรรคหนึ่ง แล้วยังมีลักษณะเป็นการทำสัญญาเพื่อประโยชน์แก่บุคคลภายนอกตามมาตรา ๓๗๔ ด้วย ซึ่งในวรรคสองของมาตราดังกล่าว บัญญัติว่า "...สิทธิของบุคคลภายนอกย่อมเกิดมีขึ้นตั้งแต่เวลาที่แสดงเจตนาแก่ลูกหนี้ว่าจะถือเอาประโยชน์จากสัญญานั้น" และมาตรา ๓๗๕ บัญญัติต่อไปว่า "เมื่อสิทธิของบุคคลภายนอกได้เกิดมีขึ้นตามบทบัญญัติแห่งมาตราก่อนแล้ว คู่สัญญาหาอาจจะเปลี่ยนแปลงหรือระงับสิทธินั้นในภายหลังได้ไม่" คดีนี้โจทก์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกผู้ได้รับประโยชน์จากสัญญาโอนสิทธิการรับเงินค่าก่อสร้างระหว่างจำเลยที่ ๑ กับจำเลยที่ ๔ มีหนังสือถึงจำเลยที่ ๔ ให้ส่งจ่ายเช็คค่างวดงานก่อสร้างแก่โจทก์โดยตรง อันเป็นการแสดงเจตนาว่าจะถือเอาประโยชน์จากสัญญานั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๗๔ วรรคสอง เมื่อสิทธิของโจทก์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกได้เกิดมีขึ้นแล้ว จำเลยที่ ๑ กับจำเลยที่ ๔ คู่สัญญาย่อมไม่อาจจะเปลี่ยนแปลงหรือระงับสิทธิของโจทก์นั้นในภายหลังได้ ดังนั้นที่จำเลยที่ ๑ มีหนังสือแจ้งระวังการโอนสิทธิการรับเงินค่าก่อสร้างโดยให้จำเลยที่ ๔ ส่งเงินค่าก่อสร้างให้จำเลยที่ ๑ โดยตรงจึงเป็นการไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๗๕ ดังกล่าว ไม่มีผลผูกพันโจทก์ จำเลยที่ ๔ ยังคงต้องรับผิดชอบชำระหนี้ค่าก่อสร้างให้แก่โจทก์

คำถาม การซื้อขายต้นอ้อย ไม่ได้ทำหนังสือสัญญาซื้อขาย แต่ในวันที่ตกลงซื้อขายกัน ผู้ขายได้ส่งมอบกรรมสิทธิ์ต้นอ้อยให้แก่ผู้ซื้อและผู้ซื้อเข้าไปตัดต้นอ้อยของผู้ขายไปขายให้แก่โรงงานน้ำตาลแล้ว หากผู้ซื้อไม่ชำระราคา ผู้ขายจะฟ้องร้องผู้ซื้อให้ชำระราคาได้หรือไม่

คำตอบ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๗๓๕/๒๕๕๕ ป.พ.พ. มาตรา ๔๕๖ วรรคสอง และ วรรคสาม นอกจากจะบัญญัติให้การซื้อขายสังหาริมทรัพย์ซึ่งตกลงกันเป็นราคาสองหมื่นบาท หรือกว่านั้นขึ้นไป ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใดลงลายมือชื่อฝ่ายผู้ต้องรับผิดเป็นสำคัญจึงจะฟ้องร้องให้บังคับคดีกันได้แล้วยังได้บัญญัติไว้อีกว่า "...หรือได้วางประจำไว้ หรือได้ชำระหนี้บางส่วนแล้ว..." ก็ย่อมฟ้องร้องให้บังคับคดีได้เช่นกัน คดีนี้ข้อเท็จจริงได้ความว่า ในการซื้อขายต้นอ้อยกันนั้นโจทก์และจำเลยไม่ได้ทำหนังสือสัญญาซื้อขาย หรือได้มีหลักฐานการซื้อขายเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายโจทก์หรือจำเลยผู้ต้องรับผิดไว้เป็นสำคัญ แต่ในวันที่ตกลงซื้อขายกัน โจทก์ได้ส่งมอบกรรมสิทธิ์ต้นอ้อยให้แก่จำเลยและจำเลยเข้าไปตัดต้นอ้อยของโจทก์ไปขายให้แก่โรงงานน้ำตาล อันถือได้ว่าโจทก์ชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายคือส่งมอบต้นอ้อยให้จำเลยแล้ว โจทก์ย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องร้องบังคับให้จำเลยชำระราคาต้นอ้อยได้ตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวข้างต้น

คำถาม สามีพวกริยาไปหนองเหนียวกักขังโดยเข้าใจว่ามีสิทธิกระทำกับริยาได้ มิได้มีเจตนาร้ายต่อริยานั้น จะมีความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๓๑๐ วรรคแรก หรือไม่

คำตอบ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๓๕/๒๕๕๕ ความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๓๑๐ วรรคแรก กฎหมายบัญญัติไว้แต่เพียงว่า ผู้ใดหนองเหนียวหรือกักขังผู้อื่น หรือกระทำด้วยประการใดให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย ดังนั้น การกระทำความผิดตามบทบัญญัติแห่งมาตราดังกล่าว ผู้กระทำเพียงแต่มีเจตนาประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลก็เป็นความผิดแล้ว โดยไม่ต้องมีเจตนาพิเศษเพื่อประสงค์ร้ายต่อผู้เสียหายแต่อย่างใด การที่จำเลยบังคับข่มขู่จุดกระชากพาดัวผู้เสียหายซึ่งอยู่กินฉันสามีภริยากับจำเลยขึ้นรถยนต์แล้วพาไปพักยังสถานที่ต่าง ๆ โดยมีพฤติการณ์บังคับกักขังเพื่อไม่ให้ผู้เสียหายหลบหนี จำเลยย่อมรู้อยู่แล้วว่าการกระทำของตนเองย่อมต้องทำให้ผู้เสียหายต้องปราศจากเสรีภาพในร่างกาย ไม่สามารถเดินทางไปต่าง ๆ ได้ตามความต้องการของผู้เสียหาย การกระทำของจำเลยถือว่าเป็นการกระทำโดยเจตนาตามความหมายของบทบัญญัติแห่งมาตราดังกล่าว

นายประเสริฐ เสียงสุทธิวงศ์
บรรณาธิการ